

Presentació

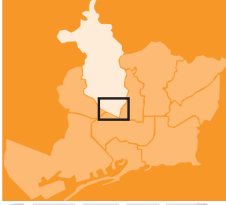

Mercè Rodoreda (Barcelona, 1908-Girona, 1983) està considerada una de les escriptores més importants de la narrativa catalana contemporània, la més llegida i més traduïda de tots els temps.

Ha destacat en el món de la literatura amb contes i novel·les, però no podem oblidar els seus articles periodístics, les seves poesies, la seva incursió en el teatre i les seves pintures.

La ruta que presentem està inspirada en la seva biografia, molt lligada a Sant Gervasi, sobre tot en les vivències de la seva infantesa que ella defineix com els moments que més varen marcar la seva vida.

S'han triat espais de la geografia del barri descrits en les seves obres com a espais biogràfics, i altres, que apareixen recreats com a escenaris de les seves descripcions.

Ruta

1 Punt de trobada i primera parada
Casa Sagnier, carrer Brusi
cantonada Copèrnic

2 Segona parada
Carrer Manuel Angelon

3 Tercera parada
Carrer Pàdua cantonada Vallirana

4 Quarta parada
Plaça Sant Joaquím

5 Cinquena parada
Plaça Mañé i Flaquer

6 Sisena parada
Passatge Sant Felip

7 Setena parada
Plaça Molina

8 Vuitena parada
Carrer Muntaner cantonada
Via Augusta

9 Novena parada
Carrer Muntaner, entre
Madrazo i Laforja

10 Desena parada
Mercat de Galvany

11 Onzena parada
Turó Parc

1 Punt de trobada i primera parada

Casa Sagnier, carrer Brusi cantonada Copèrnic

Situat al carrer de Brusi, el Centre cívic Casa Sagnier és un espai ideal per introduir-nos en l'univers de l'escriptora Mercè Rodoreda. Un passeig pels seus records a través de moltes de les seves novel·les i vivències personals; pels carrers i places del barri on va néixer, el 1908, i que tantes vegades va recórrer durant la seva infància i primera joventut.

La torre modernista d'estiueig de la família Sagnier ens evoca el passat senyorial del barri que tan bé coneixia, des de petita, Mercè Rodoreda. Una torre com la que apareix en la seva novel·la de maduresa, *Mirall trencat*.

“Voldria que vostè, amb temps, em busqués una torre i així me la podria anar arreglant al meu gust”. “Justament - li contestà Fontanills - en tinc una per vendre; d'un mal hereu, el marquès de Castelljussà, que s'ha barrotat la fortuna dels seus pares. Però està molt abandonada.” Aquell mateix dia l'anaren a veure i Valldaura se n'enamorà: a la part alta de Sant Gervasi, en un carrer a mig fer, al costat d'un camp, voltada d'un gran jardí que, a la banda de darrera, més enllà d'una esplanada, es convertia en bosc.” (1)*

Pujarem pel carrer d'Atenes, on es troba l'Ateneu de Sant Gervasi. Fou aquí on, el 4 de març de 1917, la petita Mercè va participar en la representació de l'obra de teatre *El misteriós Jimmy Samson*.

Néta per part de mare de Pere Gurguí, antic redactor de *La Renaixença* i de *L'Arc de Sant Martí*, el seu gust per la literatura i la bohèmia li venia de família: fins i tot els seus pares havien estudiat a l'acadèmia de Teatre d'Adrià Gual.

2

Segona parada

Carrer Manuel Angelon

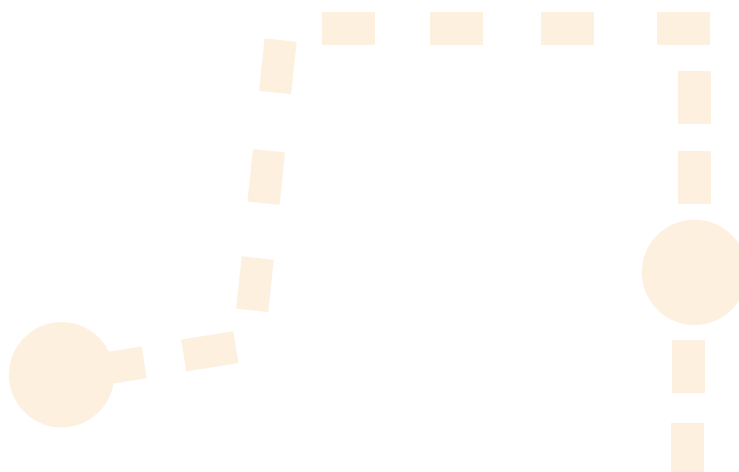
La part del darrera de la casa, l'hort, donava a l'antiga riera de Sant Gervasi, actual carrer de Balmes. Allà va nèixer i viure la seva infantesa Mercè Rodoreda. L'any 1939 s'exilia a França i quan torna, el 1972, compra un pis al número 341. Més endavant, no trobant la seva identitat amb el barri, marxa Romanyà de la Selva, primer a casa d'una amiga i finalment construint-se una casa.

La família Rodoreda-Gurguí vivia en una casa amb entrada per l'actual **carrer de Manuel Angelon**, aleshores de Sant Antoni i posteriorment carrer París. Una casa amb jardí i moltes flors, que més endavant trobarem com a símbols en algunes de les seves novel·les.

Precisament, és l'avi Gurguí el qui li inculcà l'amor per les flors, la natura i Catalunya.

“Recordo la sensació d'estar a casa quan, abocada a la barana del terrat, veia caure damunt de la gespa i les hortènsies les flors blaves de la xicranda. No sabré explicar-ho mai; mai no m'he sentit tan a casa com quan vivia a casa del meu avi amb els meus pares. La casa era nostra. Me'n sentia orgullosa.” (2)*

“He explicat més d'una vegada que el meu avi havia estat amic de mossèn Jacint Verdaguer (...). Al jardí de davant de la torre, l'avi hi va fer construir un monument al gran poeta(...) A dintre del monument, que havia fet el jardiner Batlle del carrer Septimània, hi havia aigua, hi flotaven nenúfars, hi nedaven tres o quatre peixos vermells i a les nits d'estiu hi raucaven granotes”. (3)*

3 Tercera parada

Carrer Pàdua/Vallirana

En aquest carrer es trobava una de les escoles a on l'escriptora havia assistit només fins a l'edat de nou anys. Abans havia anat a l'escola de la Mare de Deu de Lourdes, perquè queia massa lluny a la seva mare per dur-la i recollir-la. L'educació, la rebrà bàsicament de la seva família i del seu avi.

“Durant una temporada havia anat a les monges de Lourdes. Més endavant, perquè la meva mare trobava que el col·legi era massa lluny i perdia massa temps acompanyant-me i anant a buscar-me, em va fer anar a un col·legi que hi havia al carrer Pàdua cantonada Vallirana.

La classe era molt gran i tenia moltes finestres. Al costat, tan gran com la classe, hi havia la sala dels penjadors i damunt dels penjadors un rengle de ganxos on penjàvem els coixins de fer puntes. Per penjar-los ens havíem d'enfilar en un tamboret. Al fons d'aquesta sala hi havia una porta que donava a una galeria coberta i, a un costat els lavabos. A mi m'agradava anar-hi per poder-me quedar una estona a la galeria amb el nas encastat als vidres mirant torres i jardins. Mai no havia tingut amigues. Els meus amics eren els meus pares i el meu avi.” (4)*

5

Cinquena parada

Plaça Mañé i Flaquer

Tot baixant pel carrer de Vallirana, arribarem a la **plaça de Mañé i Flaquer**. A una banda, ens sorprèn la presència d'una casa amb jardí al davant, que recorda l'ambient familiar que va viure Mercè Rodoreda a la seva infància. Acostumada a passar llargues temporades amb el seu avi, la casa, el jardí i les flors prengueren força més endavant a les seves novel·les. Així, *El carrer de les Camèlies*, *Jardí vora el mar*, o *Mirall trencat* es caracteritzen per tenir com a escenaris principals aquestes vil·les que, de fet, eren les cases més habituals en els orígens de Gràcia i Sant Gervasi, vil·les annexionades a Barcelona l'any 1897.

“Hi havia els senyors..., tants i tants, tots ficats a dintre de torres, totes aquestes torres amb jardins esmeradament entretinguts. Tot eren flors i arbres... Hi havia la torre- no recordo el nom dels seus propietaris- al capdamunt del carrer Sant Gervasi, a la dreta, hi vivia una senyora sola amb el seu servei, i és la torre que en “El carrer de les Camèlies” va sortir, no precisament la torre, sinó el papagall que de petita em meravellava, que aixecava la cresta, tot d'una, enfilat i lligat per una pota amb una cadena de llautó a un peu també de llautó, amb una barra a dalt de tot, que és allà on vivia el papagall.” (6)*

6 Sisena parada
Passatge Sant Felip

Fou urbanitzat el 1870, i és un dels pocs passatges que queden a la ciutat de Barcelona, força representatiu de la zona del Putget.

Els diversos habitatges responen a una tipologia de casa amb jardí a la part davantera, molts dels quals mantenen l'estructura de planta baixa i terrat o pis amb teulada.

7 Setena parada Plaça Molina

En aquesta plaça trobem l'antiga font on es llegeix: "Gratitud al Ayuntamiento". S'utilitzava per abastir els veïns, quan encara no disposaven d'aigua corrent. Hi ha l'escut de Sant Gervasi de Cassoles, cosa que ens permet remuntar-nos al moment en el qual, l'ara barri, era una vil·la independent.

"Sóc filla de Sant Gervasi de Cassoles, d'un carrer estret i curt que, aleshores, anava del de Pàdua a la riera de Sant Gervasi i que es deia carrer de Sant Antoni; més endavant li van canviar el nom pel de carrer de París i, més endavant encara, pel de Manuel Angelon que encara conserva. Sant Gervasi no és pas lluny de Gràcia." (7)*

Molt a prop d'aquí trobem, als baixos, la casa del poeta i assagista Joan Maragall, que actualment és l'Arxiu Maragall, depenent de la Biblioteca de Catalunya. Hi ha una placa commemorativa que recorda la data de la seva mort, el 3 de juny de 1911.

Mercè Rodoreda agafava el tren de Sarrià quan baixava a Barcelona; per aquest motiu, la protagonista d'un dels primers llibres de l'autora, Aloma, farà el mateix recorregut quan hagi d'acostar-se a les Rambles; també Aloma, com Mercè Rodoreda, té una relació amb un oncle bastant més gran retornat d'Amèrica.

"Va arribar al baixador i va passar de llarg. Agafaria el tren a Gràcia per poder respirar més estona aquell aire tan bo de la tarda.

A la plaça hi havia uns cavallets i dues barraques de tir al blanc; al mig, venien bunyols. Tres o quatre nens amb mocs al nas miraven els cavalls i els porquets que anaven giravoltant. Darrera d'una barca hi havia dos elefants amb les ungles pintades d'or. Els cavalls, travessats per una barra de llautó, anaven amunt i avall, i la música sonava sense parar." (8)*

Ara ens acostarem als carrers de Sant Gervasi que van patir una transformació més profunda durant el franquisme, mentre l'escriptora vivia a l'exili. Aquesta zona contrasta vivament amb l'ambient del barri que Mercè Rodoreda va convertir en escenari de les seves novel·les.

A la Via Augusta trobem les **antigues Escoles Blanquerna**. Aquestes escoles van ser edificades per Jaume Mestres i Fossas, entre el 1930 i el 1933. Seguint unes línies constructives de caire racionalista, on cada element hi està perfectament integrat; així, presenta grans espais oberts amb un aprofitament màxim de la llum solar.

Actualment hi trobem l'Institut d'Ensenyament Secundari Menéndez Pelayo.

8

Vuitena parada

Via Augusta/ Muntaner

Arribarem fins al carrer de Muntaner, es troba el conjunt d'habitatges del **Rancho Grande**. Fou construït el 1944 per l'arquitecte Joaquim Lloret i Homs.

En contraposició a altres edificis situats en aquest mateix carrer, el Rancho Grande segueix una tipologia arquitectònica que es podria anomenar “noucentisme de postguerra”, ja que utilitza de forma generalitzada els materials prefabricats i l'obra vista en alguns dels paraments de la façana.

“Van pujar al tramvia del carrer de Muntaner. No hi havia ningú. Quan es van haver assegut, Joan va pagar els bitllets.”. (9)*

Continuarem baixant pel carrer de Muntaner per veure-hi un altre edifici d'habitatges d'estil racionalista, l'anomenat **Edifici Josefa López**. Fou construït per Josep Lluís Sert entre el 1929 i el 1931.

Es tracta d'una proposta molt innovadora, amb una organització espai en vertical i en replans alternatius, que separa els habitatges en dues zones: la de nit, amb els dormitoris i la de dia, amb la sala d'estar i la cuina.

Tal i com destacàvem a l'edifici de les escoles Blanquerna, aquest edifici respon bàsicament a unes necessitats funcionals.

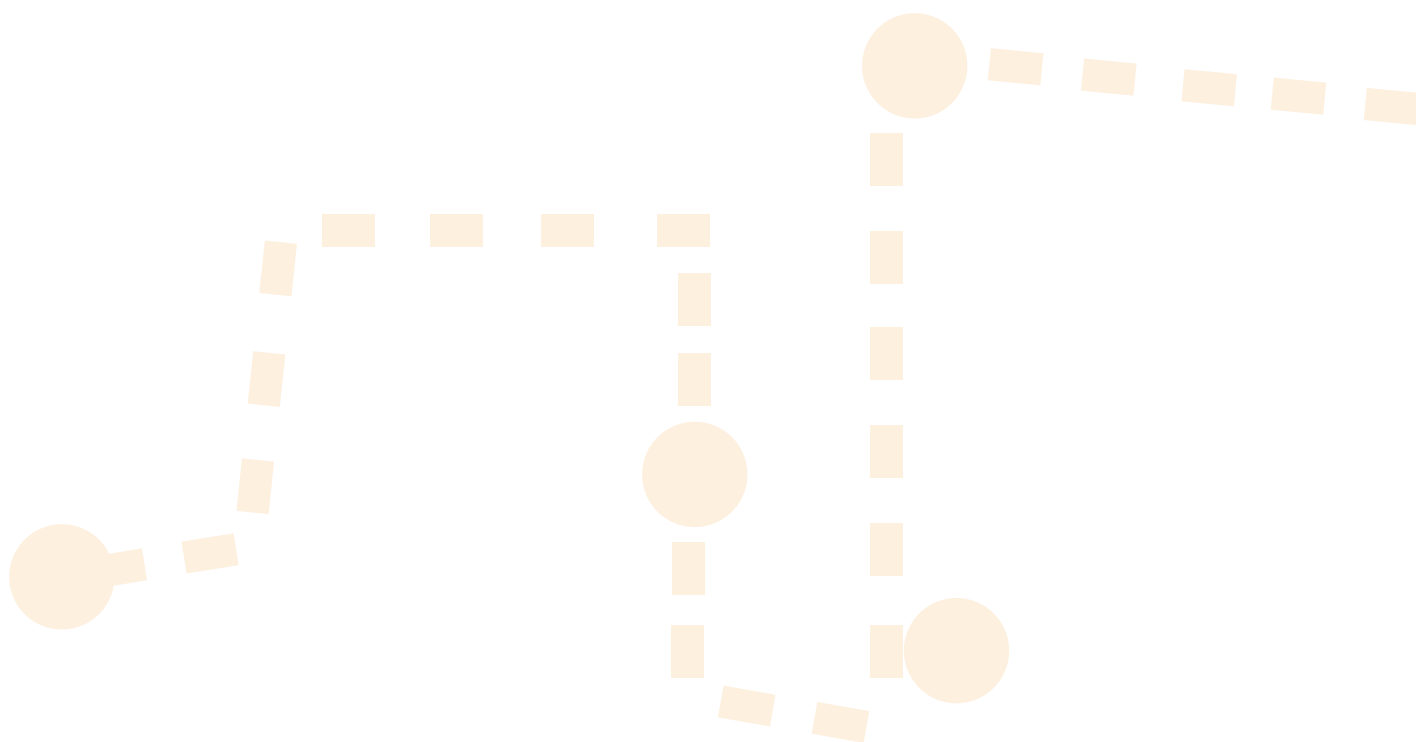
9 Novena parada

Carrer Muntaner entre Madrazo i Laforja

Juntament amb les **Escoles Nausica**, aquesta casa respon a la tipologia urbanística més típica de Sant Gervasi.

Fou construïda el 1916 per un dels arquitectes més prolífics de Barcelona, Enric Sagnier, seguint unes solucions formals que més endavant seran utilitzades pels noucentistes.

Totes dues edificacions respon a uns models pensats per a les necessitats de la burgesia de l'època, és a dir amb uns espais amplis a la planta principal ideals per a les reunions socials.

10 Desena parada Mercat de Galvany

Fou construït el 1927 seguint el model de planta de creu grega, que deixa els xamfrans lliures per a la descàrrega de mercaderies. Com la majoria de mercats a Barcelona, en aquest podem trobar una utilització del maó i una distribució interior de l'espai que permet la ventilació des de la part superior.

En algunes novel·les de l'autora trobem referències a un altre mercat de la zona, el mercat de la Llibertat. A *La Plaça del Diamant*, Rodoreda ens parla així de les seves experiències:

“L'olor de carn, de peix, de flors i de verdures, es barrejava, i, encara que no hagués tingut ulls, de seguida hauria endevinat que m'acostava a la plaça de vendre. Sortia del meu carrer, i travessava el carrer Gran, amb tramvies amunt i avall, grocs, amb campaneta. (...) El sol venia tot sencer de la banda del Passeig de Gràcia i ¡plaf! Per entre els rengles de les cases queia damunt de l'empedrat, damunt de la gent, damunt de les lloses dels balcons” (10)*

Acabarem el nostre recorregut al **Turó Parc**, als jardins d'Eduard Marquina.

11 Onzena parada Turó Parc

Fou inaugurat el 1934 com a lloc d'oci per als barcelonins. Ocupa una extensió molt més gran que l'actual, ja que anava des de la Via Augusta fins a la carretera de Sarrià.

La pèrdua d'espais verds a la ciutat era una de les grans preocupacions del seu creador Nicolau Rubió i Tudurí, per això va intentar des del 1929 engrandir el patrimoni dels parcs de la ciutat fins a 450 hectàrees.

Com a model, Rubió i Tudurí va seguir l'exemple del Central Park novaiorquès, on el gran parc es envoltat d'edificis tal i com passava a Barcelona.

Hem volgut arribar fins aquí per recordar l'estreta relació que Mercè Rodoreda va tenir amb els jardins, no només el de casa seva sinó tots aquells que coneixia a traves de les passejades que feia pel barri amb el seu avi quan era petita.

"I moltes vegades, durant anys, tornava el record del parc abandonat del marquès de la casa Brusi, niu de la lluna i cau de rossinyols, i el del parc de la casa Bertran i Musitu, amb els desmais avall de les parets cap a la placeta dels arbres, a tocar del que possiblement encara no era el carrer d'Elisa. Totes les torres boniques, els jardins bonics jo els seguia de la mà del meu avi, i el que m'ha quedat més a la memòria a través del temps han estat els matins de març i abril, amb les acàcies florides, anant cap a Pedralbes(...):"

Notes

(1*) Rodoreda, Mercè: *Mirall Trencat*. Club Editor Jove-Club Editor, 2006. Any de publicació 1974. Amb Pròleg de Mercè Rodoreda i Postfaci de Marta Nadal.

(2*)(3*)(4*)(5*) Rodoreda, Mercè: Escrits biogràfics *Imatges d'infantesa*, inclòs dins del recull *Un Cafè i altres narracions*, Fundació Mercè Rodoreda, Barcelona 1999.

(6*)(10*) Rodoreda, Mercè: Escrits biogràfics *I moltes vegades durant anys...*, inclòs dins del recull *Un Cafè i altres narracions*, Fundació Mercè Rodoreda, Barcelona 1999.

(7*) Rodoreda, Mercè: *La plaça del Diamant*, pròleg. Club Editor Jove-Club Editor, 1a edició per a la col·lecció 1984. Any de publicació 1962.

(8*)(9*) Rodoreda, Mercè: *Aloma*, Edicions 62, Barcelona, 1978.

(9*) Rodoreda, Mercè: *La plaça del Diamant*, pròleg. Club Editor Jove-Club Editor, 1a edició per a la col·lecció 1984. Any de publicació 1962.

Bibliografia recent

Nadal, Marta: *De foc i de seda*. Albúm biogràfic de Mercè Rodoreda. Ed. IEC i Ed.62. Barcelona, 2000

Rodoreda, Mercè: *Agonia de llum*. Angle editorial, Barcelona, 2007

Mohino, Abraham i Miró, Monica: *Autorretrat*. Angle editorial. Barcelona, 2008

